

OPINIA națională

Revistă săptămânală de informație, opinie și idei de larg interes național, editată de FUNDAȚIA "ROMÂNIA DE MÂINE"

Tranziția din perspectiva intereselor naționale

Percepții și abordări contradictorii

Prof. dr. AURELIAN BONDREA

Pentru cercetarea științifică obiectivă, dar și pentru opinia publică, chiar și cea mai puțin avizată apare limpede că în ultimii 2-3 ani, mai ales după adoptarea Constituției, discuțiile "pro" și "contra" despre rolul statului de drept, despre funcționalitatea sau disfuncționalitatea lui - în ansamblu ori privind anumite organisme ale sale, executivul, legislativul, puterea judecătorească, administrația locală - continuă să fie "minate" și alterate de pasiuni politice purtând semnele păgubitoare ale unor abordări subiective. Astfel, din textul și "subtextul" unor asemenea abordări, mai toate purtând pecetea inconfundabilă a discursurilor politice de conjunctură, străbate aceeași confuzie voită sau "neconștientizată", dacă se poate spune așa, între interesele de grup, de partid și interesele naționale.

În opinia publică - mai precis într-o anumită secvență a ei, fiindcă, evident, nu se poate generaliza - dar

și în interiorul clasei politice, aproape fără deosebire de orientări sau programe, se mai așează încă, din motive diferite, semnul egalității între stat și organismele sale, mai ales guvernul ori parlamentul iar pe plan local, prefecturile, primăriile sunt "văzute" ca întru chipuri ale statului, agreat de unii, negat de alții, în funcție de culoarea politică sau de natura intereselor. Dincolo de originea lor diversă, asemenea percepții contradictorii sunt, se înțelege, eronate, avându-și explicația sociologică și epistemologică, între alte cauze, fie în absența înțelegerii mecanismelor menite să asigure funcționalitatea, prin urmare eficiența socială a puterii, fie în neacceptarea legitimității acestora și contestarea opțiunilor electoratului. Asemenea poziții "acoperă", după cum se poate lesne observa, fie orientări elitiste care, de regulă, se consideră singurele îndreptățite să conducă, fie o "cantonare" mecanică a opoziției în

starea de adversitate perpetuă față de partidele cu care s-a înfruntat în alegeri, implicit față de factorii de putere ai statului.

Din perspectiva sociologiei politice o abordare obiectivă, detașată, duce însă la concluzia că într-un sistem democratic pluralist, real și cât de cât funcțional, opoziția parlamentară, spre deosebire de cea extraparlamentară, este ea însăși o componentă a mecanismelor statale. Spre exemplu, în cazul țării noastre și potrivit Constituției, în Parlament, în consiliile locale se află, în proporții diferite, și reprezentanți ai opoziției, iar legile, deciziile dezbătute și adoptate reflectă, de asemenea, în proporții diferite, opțiuni și interese ale acestora. Într-o asemenea ipostază - care este esențială în cadrul democrației pluraliste - funcționalitatea statului de drept este sau ar trebui să fie o rezultantă a conlucrării și chiar înfruntării în dezbateri a diverselor forțe sociale și politice, variantele de legi înfruntând sau exprimând, pe de o parte, raportul aritmetic dintre majoritate și minoritate, iar, pe de altă parte, reflectând, prin conținut și soluții, puncte de vedere în comun formulate sau convenite ca urmare a confruntării argumentelor.

(Continuare în pag. 6)

Pledoarie pentru model în autoeducație

Acad. ȘTEFAN MILCU

Precizarea modelului pentru autoeducație poate surprinde pentru că adeseori se consideră educația ca un proces suficient, exercitat sub diferite forme și de către educatori în familie, școală și societate. Și totuși, însemnătatea autoeducației este indiscutabilă în comparație cu posibilitățile educației; autoeducația ca proces conștientizat exercitat asupra propriei persoane. Aici, în autoeducație, modelul ocupă locul principal, prin activitatea personală exercitată asupra unui domeniu al culturii fizice sau intelectuale.

Din acest punct de vedere considerăm că modelul ales poate fi un personaj selectat din cultură, istorie, politică sau din alte domenii ale structurii social-umane. Pot exemplifica, din propria mea experiență, personalități reprezentative din cultură, știință și învățământ, al căror model a fost, pentru unele din ele, Pasteur, pentru altele, Goethe sau Bach, și exemplificarea ar putea continua.

Consider totuși că modelul viu, care sub diferite aspecte vine în contact cu tinerii în evoluția lor spirituală, poate avea cea mai puternică influență. Intervine în acest mecanism relația vie, interumană, în care fluxul educativ se exercită printr-o prezență cu expresie complexă, de la ținută la limbaj și la fondul cultural transmisibil, în unele împrejurări prin procesul de învățământ, alteori prin selectare personală, sau printr-o experiență socială.

Modelul educativ poate fi realizat prin influențe multiple, exercitate de personalități diferite. Dacă ar fi să mărturisesc propria mea experiență, modelele alese au corespuns și evoluției personale diferite din adolescență, maturitate, în perioada profesională sau de activitate socială. La această diferențiere a contribuit și responsabilitatea de conducere, cu rolul ce l-a avut în activitatea mea.

Din concluzia acestor probleme de modelare prin autoeducație rezultă modalitatea de rezolvare și gradul de receptivitate personală. Se poate discuta și situația modelului negativ, pe care îl putem întâlni destul de frecvent în existența personală și în cea socială, dar care trebuie să fie evitat.

Academicianul

RADU P. VOINEA

despre

**CERCETAREA ȘTIINȚIFICĂ
ÎN ECUAȚIA RELAȚIILOR
UMANE**

Pagina 3

STATUL ÎN PERIOADA DE TRANZIȚIE ÎN ROMÂNIA

● Amplă și prestigioasă Sesiune științifică

a Academiei de Studii pentru Dezvoltarea Economică și Socială a României din cadrul Fundației "România de Mâine".

● Numeroase personalități din diferite domenii ale științei și învățământului au susținut comunicări cu tematică multidisciplinară și certă valoare.

(Relatare în pagina 3)

Cercetarea științifică în ecuația relațiilor umane

Acad. Radu P. VOINEA

Caracterul tot mai complex al cercetării științifice contemporane, în-deosebi în domeniul fizicii, chimiei și al științelor tehnice, face ca această cercetare să nu mai poată fi efectuată de indivizi izolați, ci de colective, adesea foarte puternice și multidisciplinare, din care fac parte matematicieni, fizicieni, chimiști, biologi, ingineri etc., în funcție de problemele care se studiază. Munca în colectiv pune însă probleme noi, cea mai importantă fiind aceea a compatibilității psihologice. Ea a apărut recent la cosmonauți, siliți să trăiască împreună zile, săptămâni sau chiar luni întregi într-un spațiu restrâns. Chiar dacă fiecare dintre membrii colectivului, luată separat, sunt dotați cu calități științifice și morale deosebite, se ajunge câteodată să se deteste reciproc. Aceasta se datorează și faptului că, prin natura sa, activitatea de cercetare are un caracter personal, fiecare dintre cercetători dorind să-și asume meritele unui bun rezultat al cercetării.

Simpatia reciprocă este adesea o forță productivă de primă importanță. Ea face ca un colectiv științific să fie un amplificator de idei. Ideile originale ale unui cercetător, combinate cu gândirea fecundă a altuia și cu aptitudinea particulară pentru experiență a unui al treilea permit să se găsească mai repede drumul spre scopul propus. Firește, într-un colectiv pot fi și sceptici. Parkinson, savant american, afirma că "orice colectiv științific cuprinde cel puțin un sceptic care se opune violent la orice idee originală. Apariția sa spontană este inevitabilă. De cele mai multe ori devine de nesuferit, dar este suficient să scape colectivul de el, într-un fel sau altul, pentru ca, deodată, ca prin farmec, să apară un nou sceptic". Ideile criticate de sceptic se realizau până la urmă, fiind valoroase, dar, lucru curios, atacurile sale nu frâneau cercetarea, ci, dimpotrivă, o accelerau, obligând pe cei ce veneau cu idei noi să le elaboreze mai riguros, mai profund, să caute noi argumente cu care să-și întărească poziția. Nu știu dacă adjectivul "sceptic", folosit de Parkinson, este cel mai potrivit. Eu i-aș numi pe sceptici "realiști" și aș considera că, pentru ca o cercetare științifică să se dezvolte, este necesar ca într-un colectiv să existe două tipuri de cercetători: **realiști și romantici**. Realiiști sunt cei care nu acceptă decât fapte riguroase, stabile și bine verificate. Ei progresați lent și metodic de la un fapt la altul, căutând mai întâi, cu orice preț, să explice orice fenomen nou descoperit, din punctul de vedere al teoriilor existente. Romanticii, dimpotrivă, sunt atrași de nou, de neexplorat. Ei sunt înclinați să facă generalizări originale și nu se tem să meargă împotriva reprezentărilor științifice universale acceptate. Numai discuțiile, uneori violente, între aceste două tipuri de cercetători asigură progresul.

Firește, adevărurile științifice nu pot fi puse la vot. Nu întotdeauna faptul că o anumită opinie științifică aparține majorității probează că ea este și bine fundamentată.

Procesul de cercetare științifică din zilele noastre, necesitând colective de cercetători și instalații complexe, trebuie condus de un om de știință organizator. El este tot atât de necesar, cum este necesar dirijorul pentru o orchestră. Un șef de colectiv trebuie să aibă o foarte bună pregătire profesională, să aibă autoritate științifică și, de asemenea, autoritate morală. Firește, și calitățile organizatorice sunt necesare, fără ele munca din colectiv putând deveni haotică. Șeful unui colectiv nu trebuie să fie în același timp și teoretician și experimentator și matematician și fizician și chimist și inginer excepțional, dar trebuie să fi lucrat intens într-unul din domenii și

să cunoască bine pe celelalte. Oricât de sudat ar fi un colectiv de cercetare și oricât de înalt ar fi nivelul științific al membrilor colectivului, între ei unele disensiuni sunt de neiertat. Acestea se pot manifesta prin mici ironii, glume, aparent nevinovate, dar pot îmbrăca și forme în conflict cu morala, cu corectitudinea. Este rolul șefului colectivului de a le aplana sau, cel puțin, de a le fiimita. Am să dau câteva exemple din lumea marilor savanți.

Wolfgang Pauli spunea unui coleg: "Nu mă supără faptul că gândesc lent, dar găsesc insuportabil că publici articole științifice cu o viteză mai mare decât aceea cu care gândesc!"

Ehrenfest către Pauli: "Articolele dumneavoastră îmi plac mai mult decât dumneavoastră înșivă" - la care Pauli a răspuns: "Extraordinar! Ce curios! În ce mă privește pe mine, am despre dumneavoastră exact părerea contrară".

Pauli era obiectul glumelor fizicienilor din timpul său. Aversivitatea sa pentru tehnică era numită "efectul Pauli" și consta în faptul că era suficient ca Pauli să se apropie de un laborator pentru ca toate instrumentele, aparatele și instalațiile să se deregleze.

Firește, acestea sunt glume, ironii, mai mult sau mai puțin vinovate. Profesorul Remus Răduț mi-a relatat însă un alt fapt care, așa cum se va vedea, pune sub semnul întrebării corectitudinea. Werner Heisenberg și Max Born lucrau în două labora-

toare alăturate în același domeniu, al mecanicii cuantice. La un moment dat Heisenberg i-a spus lui Born: "Cred că este imposibil să se găsească un model matematic pentru fenomenele pe care le studiez. Mi-ar trebui un model matematic în care AB să nu fie egal cu BA". Born i-a replicat: "Am întâlnit așa ceva în calculul matricial". Heisenberg l-a întrebat: "Ce este calculul acesta matricial?" Born i-a răspuns: "Nu știu nici eu prea bine. L-am văzut mai demult într-o carte de matematici". Cei doi s-au despărțit, plecând în concediu. Când s-au întors, Heisenberg, care între timp se documentase în legătură cu calculul matricial, avea gata formulată mecanica cuantică, inclusiv enunțul principiului incertitudinii, totul în formă matricială, pentru care a primit premiul Nobel. N-a menționat nimic despre ideea pe care i-a dat-o Born, firește, o incorectitudine. O lucrare științifică trebuie să conțină în mod obligatoriu un paragraf care, în limba engleză, este intitulat "Acknowledgements" (Mulțumiri, Recunoștință), în care se mulțumește inclusiv pentru suport material dacă este cazul.

Mult mai corect a procedat fizicianul Mot care, fiind laureat al premiului Nobel pentru lucrările sale în domeniul semiconductorilor amorfi, a menționat că la baza acestor lucrări au stat cercetările fizicianului român, academicianul Radu Grigorovici.

Aspecte de la Sesiunea științifică

STATUL ÎN PERIOADA DE TRANZIȚIE ÎN ROMÂNIA

Joi, 26 ianuarie a.c., Academia de Studii pentru Dezvoltarea Economică și Socială a României din cadrul Fundației "România de Măine" a organizat la sediul său, din Palatul Sporturilor și Culturii, o Sesiune științifică având ca temă "Statul în perioada de tranziție".

Continuând șirul manifestărilor de aceeași amploare și semnificație științifică organizate în ultimii ani la Fundația "România de Măine", manifestări devenite deja tradiționale, Sesiunea științifică dedicată analizării rolului statului în etapa tranziției la economia de piață - prin nivelul ridicat al comunicărilor prezentate de conducători ai unor importante organisme de stat, de personalități de seamă din domeniile cercetării științifice și învățământului universitar, prin discuțiile desfășurate - s-a constituit într-o amplă dezbateri teoretică, într-un fertil și util schimb de opinii, cu valențe practice evidente, în legătură cu una dintre cele mai importante probleme ale organizării statale, ale statornicirii și instituționalizării ordinii de drept în România. La lucrările Sesiunii, conduse de acad. Nicolae N. Constantinescu, președintele Academiei de Studii pentru Dezvoltarea Economică și Socială a României, au asistat cadre didactice de la Universitatea "Spiru Haret", ca și de la alte institute de învățământ superior, cercetători științifici, studenți, ziariști.

În cuvântul de deschidere, roșit de prof. dr. Aurelian Bondrea, președintele Fundației "România de Măine", a fost evidențiată deosebita actualitate a problematicei privind rolul statului în economia perioadei de tranziție, subliniindu-se, între altele, unitatea indisolubilă dintre afirmarea valorilor democratice și dezvoltarea economică a țării, imperativul implicării hotărâte, energice a statului de drept în viața economică, în concordanță cu interesele naționale fundamentale, cu cerințele obiective ale statuirii în practică a principiilor de dreptate și justiție socială în societatea românească.

În continuare, în ședința plenară a Sesiunii, au prezentat comunicări: acad. Nicolae N. Constantinescu - "Statul ca factor economic în tranziția la sistemul economiei de piață"; acad. Vasile Gionea, președintele Curții Constituționale a României - "Economia și finanțele publice în lumina noii Constituții a României"; prof. dr. Antonie Iorgovan - "Reglementarea proprietății în Constituția României"; prof. dr. Mihai Păraluță - "Statul de drept social în perioada actuală din România"; prof. dr. Mircea Boulescu - "Relația dintre autonomia financiară a agenților economici și stat"; prof. dr. Constantin Mecu - "Implicarea statului în economia românească în perioada 1990-1994; dimensiuni, forme și consecințe".

Comunicările prezentate au abordat într-o viziune modernă, multidisciplinară o largă paletă de aspecte, laturi, dimensiuni eco-

nomice, manageriale, juridice, filosofice, sociologice - de ordin atât conceptual, cât și metodologic, practic - ale problematicei vaste a statului în perioada tranziției, problematică viu disputată în țara noastră, ca și în alte numeroase state ale lumii contemporane.

În cadrul celor două secțiuni ale Sesiunii au prezentat comunicări: prof. dr. Mircea Nicolaescu, dr. Constantin Ciutacu, dr. Ion Mitran, prof. dr. Constantin Enache, prof. dr. Constantin Vlad, prof. dr. Ion Tudosescu, prof. dr. Coralia Angelescu, prof. dr. Dumitru Pugna, prof. dr. Ilie Văduva și asist. univ. Iulian Ștefan Grigorescu, prof. dr. Gheorghe Popescu, prof. dr. Mihai Merfea, prof. dr. Ileana Stănescu, prof. dr. Victor Axenciuc, prof. dr. Mihai Dumitrescu, prof. dr. Ștefan Costea, prof. dr. Petre Mălcomeț, prof. dr. Emil Mihuleac, prof. dr. Constantin Moisuc, dr. Lucian Stanciu, prof. dr. Dumitru Căpu, lector dr. Manuela Epure.

În comunicări au fost abordate teme cum sunt: națiunea și economia națională în perioada de tranziție; rolul și perspectivele statului în lumina proceselor integraționiste regionale și globale contemporane; rolul statului în economie în lumina experienței Japoniei; relația dintre stat, democrație și dezvoltare în perioada de tranziție; statul și funcționalitatea globală a economiei în această perioadă; statul ca mijloc organizațional și factor de eficiență a acțiunii sociale; statul și agricultura în România, relația dintre intervenția statului și piața agricolă; rolul statului în procesul de privatizare; implementarea noului sistem contabil în economia românească; economia de piață și teoria neoclasică actuală; statul social și libertatea în etapa tranziției; intensificarea acțiunii statului în economia românească în perioadele de transformări și crize sociale; caracteristici ale managementului în etapa tranziției în România; statul, organizarea și gestiunea dezvoltării în perioada de tranziție; activitățile instituționale în perioada de tranziție și strategia de marketing internațional a agenților economici; știința managementului despre statul perioadei de tranziție; politica statului român în facilitarea investițiilor străine în economia României în etapa actuală; tehnologiile moderne în economia perioadei de tranziție ș.a.

Comunicările au fost urmate de întrebări și dezbateri. Cuvântul de încheiere a ședinței plenare a fost roșit de acad. Nicolae N. Constantinescu, care a subliniat, încă o dată, importanța problemelor abordate, a căror analiză a contribuit la înțelegerea și clarificarea mai bună a acestor probleme și a permis, totodată, formularea de propuneri, în interesul general al țării, al înaintării României pe calea progresului economic și social.

Vom reveni.

■ Constantin FLOREA

PERMANENȚE ROMÂNEȘTI

Universalitatea spiritualității românești

DIMITRIE CANTEMIR - simbol al forței intelectuale

"Dacă mi s-ar cere să caracterizez în chip fabulos figura lui Dimitrie Cantemir, n-aș alege ca simbol nici îngerul din alte țărâmurii, nici leul, nici vulturul, din lumea noastră, ci o ființă pe jumătate reală, pe jumătate de poveste și legendă: inorogul. De-almintrelea Dimitrie Cantemir în a sa «Istorie ieroglifică» se ascunde însuși în dosul figurii Inorogului, numele slav, adoptat de cronicarii noștri, al Unicornului. Inorogul, animal de-o sălbăticie de nedomesticit, dar superlativ sublimat totodată, uncaltă a miracolului adesea, era în literatura medievală un simbol al castității și, prin derivație, apoi și un simbol al puterii spirituale".

LUCIAN BLAGA

Născut la 26 octombrie 1673, însușindu-și primele învățături de la renumitul dascăl grec Ieremia Cacavelas, aflat la Iași, adâncindu-le până la proporții neobișnuite, în vremea aceea, la Academia grecească din Constantinopol - oraș în care a stat, cu întreruperi, peste 20 de ani, întâi ca ostatic al tatălui său, Constantin Cantemir, domn al Moldovei (1685-1693) și apoi reprezentant ("capucheaie") al fratelui Antioh Cantemir, domnitor între 1695-1700 și 1705-1707 - domn al Moldovei în 1693, pentru două săptămâni (nefiind confirmat de turci), numit de turci domn al Moldovei la 23 noiembrie 1710, pribegind în Rusia lui Petru cel Mare, în urma înfrângerii trupelor ruso-moldovene în bătălia de la Stănilești (18-22 iulie 1711) de către prea puternicii otomani, ales membru al Academiei din Berlin în 1714, la propunerea lui G.W. Leibniz, Dimitrie Cantemir - primul poliglot român (vorbea și scria în 11 limbi) și cel dintâi enciclopedist român de mărime europeană (și universală) - a murit, în Rusia, la 21 august 1723. În 1698, acest "Lorenzo de Medici" al românilor - cum l-a caracterizat G. Călinescu - a redactat, în grecește și în românește, *Divanul sau Gâlceava înțeleptului cu lumea sau Giudețul sufletului cu trupul*, un fel de dialog socratic al omului cu lumea omului, în care dialogul filosofic își găsește, întâia oară, în cultura românească, locul cuvenit. În vremea capuchei, în anul 1700, Dimitrie Cantemir a scris, în limba latină, lucrarea *Sacrosante Scientia indepugnabilis imago* ("Imaginea științei sacre, care nu se poate zugrăvi"), în care sunt definite raporturile dintre "Providența divină, conservarea lucrurilor naturale și libera înclinare a vieții intelectuale", preluate, ca motive filosofice, în spiritul creștinismului ortodox, din operele filosofului flamand Van Helmont, și aplicate naturii, structurii și scopului existenței. Această analiză teologico-fizicistă este o *imago mundi* întemeiată pe dogme ale Bibliei, în care cunoștințele nu-s posibile decât prin mijlocirea grației divine. **Descrierea Moldovei** - prima lucrare de sociologie (= "sociografie") din istoria culturii românești, redactată, în limba latină, la cererea Academiei din Berlin, în 1716, a marcat începuturile marilor deschideri ale culturii românești în spre europenitate. Un *Manual de Logică (Compendium universae logicae institutionis* = "Prescurtare a sistemului logicii generale"), scris, probabil, în 1701 și tradus în românește cu titlul *Mic compendiu de logică*, argumentează că logica este cheia filosofiei sau "portarul" porților științei, preocupându-se, cu deose-

DEMETRIUS
S. ROSSIAE
ET MOLDAVIAE
PRINCEPS
Imperatoris
TIMIS CONSILII

bire, de **concepte** (termeni, judecată), **categorii și silogism**. Pe lângă un *Tratat de muzică turcească*, scris în limba turcă, probabil în 1703, în care sunt folosite, întâia oară, un sistem de notație a muzicii orientale și creații vocale ale aceleiași muzici, urmat de *Istoria ieroglifică* (1705) și de studiile enumerate mai sus, Dimitrie Cantemir trece, în epoca "rusescă" a vieții sale truștești, la istoriografie. Dintre lucrările istoriografice

demne de a fi amintite și caracterizate sumar sunt de menționat: **Monarchiarum physica examinatio** ("Cercetarea monarhiilor pe baza filosofiei fizice"), redactată în 1714, în care, pornind de la o filosofie a istoriei întemeiată pe **motu circulari** ("mișcarea ciclică" a evoluției istorice) a omenirii, Dimitrie Cantemir dezvoltă ordinea a 4 cicluri ale monarhiilor: 1. *Monarhia de la Răsărit*, a Asiriei, Babilonului, Persiei; 2. *Monarhia*

de la Sud, a Egiptului și a Imperiului macedonean; 3. *Monarhia de la Vest*, a Romei și a Imperiului roman de națiune germană; 4. *Monarhia de la Nord*, a Imperiului rusesc, ultima monarhie care ar urma, conform legilor naturii ("fizicii"), să pună capăt, prin forță, "monarhiei" otomanilor și să elibereze creștinătatea (răsăriteană) de primejdia islamică, înfrâchipată de prea puternicii turci. De la ultima monarhie, Dimitrie Cantemir urmărea, în realitate, bunăvoința lui Petru cel Mare întru independența Țărilor Române de sub "suzeranitatea" Imperiului otoman și, poate, o revenire a sa pe tronul Moldovei; **Incrementa atque decrementa aulae othomanicae** ("Creșterea și descreșterea Curții otomane"), scrisă în Rusia, în limba latină, în anii 1714-1716 și tradusă în limbile engleză, în două volume, în 1734 și 1735, franceză (1743) și germană (1745), a sporit vocația istoriografică și cea de filosof al istoriei a lui Dimitrie Cantemir și reprezintă, după o idee a lui Nicolae Iorga, "o concepție originală, care va trece, prin manuscrisul acestei opere, aflător în mâinile fiului lui Dimitrie, Antioh, ambasador la Paris, la amicul acestuia, Montesquieu însuși"; **Hronicul vechimii a romano-moldovlahilor**, terminat în limba latină în 1717 și într-o versiune românească neterminată între 1719 și 1722, a ridicat istoriografia românească, începută de cronicari, la rang de disciplină științifică. "Trebuia să fie - socotește P. P. Panaitescu - și este în parte, prima istorie critică și sintetică a românilor considerată ca o unitate".

În acest volum, *Historia Moldovlahica*, mărit considerabil în românește, Dimitrie Cantemir argumentează, fără echivoc, folosindu-se de izvoare istoriografice străine și românești despre istoria românilor, **continuitatea istorică a românilor în toate timpurile în cele trei provincii istorice** (Țara Românească, Moldova și Transilvania) din Nordul Dunării, **romanitatea pură a românilor** - idee pe care o vor prelua corifeii Școlii Ardelene, exagerând-o din rațiuni politice naționale - **unitatea lingvistică a tuturor românilor din cele mai vechi vremuri, noblețea și meritele istorice ale românilor**, în deosebite timpuri, îndeosebi luptele lor cu turcii, în salvarea Europei de sub tirania steagului verde al lui Mahomed, profetul lui Allah.

Sistemul sau întocmirea religiei muhammedane - completând schița Curanus (Coranul) - este singura lucrare a lui Dimitrie Cantemir tipărită în timpul vieții sale (1772) la Sankt Petersburg, din ordinul lui Petru cel Mare, tradusă în limba bulgară în 1805 și, mult mai târziu, în 1977, în limba română. Nu e un pamflet împotriva Islamului, ci o carte de eruditie și de inteligență critică, în care, pe lângă analizele privitoare la dogmele mahomedanismului, sunt expuse, cu migală și fără prejudecăți, credințe populare turcești, obiceiuri și tradiții ale literaturii turcești și arabe, atitudini, sensibilități, mentalități și comportamente islamice, începând cu secolul VII și terminând cu sfârșitul secolului XVII și începutul celui următor. **Sistemul sau întocmirea religiei muhammedane** este cel dintâi și, până acum, cel mai mare cuvânt românesc în istoria culturii musulmane. E o capodoperă în care străinii ar putea recunoaște un mare adversar de idei al Imperiului otoman și un erudit de mare faimă întru analizele culturale

turcești și arabe.

În marea sa pasiune față de înfăptuirile antichității grecești, cu excepția lui Aristotel ("Alexandru Macedon al filosofiei grecești", cum l-a caracterizat Karl Marx), pe care îl considera "fiul întunericului și părintele obscurității pământului", Dimitrie Cantemir nu-i numea "greci" doar pe cei născuți în Elada, ci pe toți cei care și-au însușit, prin asimilare, modelul exemplar al grecilor vechi. În spiritul antichității grecești și, mai cu seamă, al antichității romane, socotind că din faptele politice ale romanilor, cuceritori ai lumii vechi și ai "barbarilor" și fondatori ai celui mai mare imperiu din istoria omenirii, Dimitrie Cantemir admira în Antichitate spiritul clasicismului sau spiritul civilizației. Admitea și el, la fel cu alți învățați ai vremii lui, că românii s-ar fi tras din emigranții troieni, în frunte cu Eneas, ajunși în Italia și - plecând de la supoziția falsă că romanii nu au fost cotropitori, ci doar fauritori și răspânditori ai civilizației - rostește și concluzia că românii au fost, prin luptele lor cu turcii și tătarii, "nebiruți apărători" ai civilizației europene, ceea ce este, în bună parte, adevărat.

Civilizația cuprinde, în scrierile lui Dimitrie Cantemir, "învățăturile" (sciențias), prin care se desemnează științele ("exacte") și "podoaba vieții" (**vitae cultum**) - al doilea element - în care intră organizarea statului, formele vieții sociale, felul de a fi și de a se comporta al unui popor, de la modă până la filosofie, bunetele moravuri, comportamentul rafinat al fiecăruia și al tuturor.

Prin cele două elemente ale concepției de civilizație se dovedește **noblețea unui popor** și nicicum vechimea unui popor sau mărimea teritoriului pe care locuiește. Această definire antropologică a culturii sau civilizației, formulată și de Mihai Eminescu ("suma adevărilor înțelese și practice de un popor") este un titlu de glorie al lui Dimitrie Cantemir în cultura europeană (și universală) întrucât e formulată cu mult timp înainte de tiradele lui Jean Jacques Rousseau contra influențelor nocive ale civilizației asupra omului (preconizând "întoarcerea la natură") și, încă, înaintea unor antropologi care împărțeau istoria omenirii în trei faze: **sălbăticie, barbarie și civilizație** - schemă veche și învechită, aruncată de multă vreme la magazia cu vechituri ale istoriei.

Dimitrie Cantemir - "întâiu spirit al nostru de dimensiuni europene", cum îl considera Lucian Blaga - a îmbogățit cultura românească (și europeană) prin idei noi și originale. Prin ele, **românii și-au arătat felul lor de a fi în universalitate** (Nicolae Iorga).

Cel mai de seamă premergător al culturii române moderne este tânărul român - unicul și adevăratul popor românesc - cum îi zicea Mihai Eminescu, - nereprezentat în universități și în academii decât prin unele personalități remarcabile și, uneori, prin discursuri elocuoase. De la tânărul român au rămas **Tinerete fără bătrânețe și viață fără de moarte**, **Miorița și Meșterul Manole**, prin care existența românească a ființei și-a tălmăcit particularitățile ei în marea împărăție a spiritului european (și universal). Dezvăluirea acestor particularități și are începuturile în prefețele sau epilogurile scrierilor învățaților români din secolul al XVII-lea, dar încoronarea lor aparține lui DIMITRIE CANTEMIR.

DIMITRIE GUSTI - promotor al unui program de educație națională

Ideile cuprinse în acest articol sunt selectate, rezumate și prelucrate, întrucât sunt actuale, după mai multe dări de seamă, articole și cuvântări ale lui Dimitrie Gusti, publicate în *SOCIOLOGIA MILITANS*, II, București, 1946, pp. 86-114.

Dimitrie Gusti a fost ministru al Instrucției, Cultelor și Artelor în guvernele din 9 iunie - 11 august 1932, 11 august - 20 octombrie 1932, 20 octombrie - 1932 - 19 ianuarie 1933 și 19 ianuarie - 14 noiembrie 1933, dovedind, și cu acest prilej, calități de cetățean de seamă al României, în deplină cunoaștere a funcționării și a realității sociale și naționale românești.

Despărțindu-se de Ministerul Instrucției, Cultelor și Artelor, Dimitrie Gusti considera, pe temeiul cunoașterii sale de cercetător al vieții sociale românești, că

este nevoie de organizarea unui **Minister al Culturii Naționale**. "O nouă orientare și organizare a Ministerului Instrucției, Cultelor și Artelor către un Minister al Culturii Naționale - aprecia el - pleacă de la unitatea care există în realitate (și trebuie să existe și în Minister) între Școală (de toate gradele) și Cultură (atât cultura superioară cât și cultura poporului). Ministerul Culturii Naționale nu poate fi, deci, scindat într-un Minister numai al Instrucției și altul numai al Culturii (Cultelor și Artelor). O astfel de scindare nu poate avea decât un caracter artificial bri de oportunitate și nici o îndreptățire logică". Într-un astfel de minister, școala - mijlocul cel mai important al procesului de instrucție și educație - are un rol hotărâtor, alături de alte așezăminte, în crearea și răspândirea culturii: "Ea trebuie să fie atunci coordo-

nată întregii acțiuni culturale desfășurate de administrațiile de stat și de inițiativele particulare bine organizate".

Alt mare adevăr doctrinar, cu urmări hotărâtoare pentru organizarea eficace a școlii și culturii românești, reiese din faptul că ele sunt datoare să păstreze o legătură strânsă cu societatea și nevoile ei de existență și dezvoltare. "Menirea lor primordială este să ajute producția economică și spirituală precum și administrația țării, deoarece viața popoarelor se reazămă astăzi atât la noi cât și în alte părți, cu o datină mai veche spirituală și de cultură, pe știința de carte. Mai ales în mijlocul grijiilor din vremurile noastre, când lumea se clatină și-și caută din nou îndreptările, școala rămâne adăpostul sigur de tinerețe al țării și trebuie să fie apărută de pierzare și puternic întărită. Căci învățământul are și acest rost potrivit timpurilor și e ca o albă de liniște și de captarea forțelor învâlmășite pe care el o deschide în calea acestor timpuri".

Criza economică mondială și complicațiile politice internaționale contemporane au făcut vădite și la români, ca pretutindeni, particularitatea, ireductibilitatea și "unicitatea problemelor ce se ridică în fața națiunii române. Înțelegerea nouă a structurii țării se cere întărită printr-o înțelegere nouă a învățământului, care trebuie să poarte grija echilibrului societății. "Națiunile au nevoie, totuși, - scria D. Gusti - și de țărani, și de muncitori, și de meșteșugari, nu numai de funcționari și de intelectuali. Iar bunăstarea și înflorirea nu este partea lor decât când fiecare îns este cât se poate mai productiv la locul său și când păturile sociale care le compun se cumpănesc".

Școlile primare trebuiau să devină peste tot în țară - așa cum arătasă Spiru Haret - centre de îndrumare socială a satelor, "sprijinind cooperarea și acțiunea de educare a poporului", iar liceele și universitățile să asigure desfășurarea normală a proceselor de ascensiune a talentelor, prin planuri de învățământ și programe analitice minimale, care trebuie să înmlădieze învățământul teoretic și concret cu cel tehnic și cel practic, înlesnind condițiile materiale ale celor merituozii, dar săraci. "Acum, când înviorarea vieții noastre culturale este o cerință imperioasă a vremii - scria D. Gusti - o muncă susținută de câțiva ani va izbuti să înzestreze România cu un aparat școlar și cu o acțiune culturală capabilă să asigure o întrupare mai deplină a putințelor nedezlănțuite până acum ale națiunii noastre".

Întrucât oamenii de stat trebuie să aibă în vedere nu doar societatea prezentă, ci și societatea de mâine, pentru care trebuiau pregătiți cetățeni, "formarea, adaptarea și pregătirea elevilor în mod material și moral pentru societatea viitoare, iată grija de competență a tuturor adevăraților oameni de stat".

Dimitrie Gusti avea în vedere politica

școlară în cadrul statului cultural și, în acest scop, el preconiza o reformă a întregului sistem de învățământ. Pentru ce? "Pentru că numai prin aceste valori culturale, spirituale, sociale și morale care se propagă din generație în generație societatea națională se continuă și se perpetuează. Pentru că sistemele de învățământ nu sunt în materie de viață socială decât ceea ce este ereditatea în viața biologică. Numai așa valorile sociale și valorile spirituale, trecând din generație în generație, își găsesc nemurirea. Și apoi, numai prin aceste valori sociale, prin școala de toate gradele, ce creează un sens înalt de coerență, de similitudine, de avântare spirituală între toți membrii care formează o națiune și numai prin aceste valori și prin aceste sisteme școlare, se socializează indivizii și se încadrează în viața socială, în viața națională. Pe lângă aceasta, statul modern urmărește, din ce în ce mai mult, o democrație reală și nu numai pe hârtie, o democrație care să existe în viața de toate zilele și nu numai în constituție și preamărită în mod solemn în toate ocaziunile".

Rostul rosturilor școlii este formarea personalității sociale (= personalități creatoare sau elite). Formarea personalității creatoare e posibilă prin mijlocirea unui învățământ social și național, nu supra-național. Posibilitatea devine realitate în cadrul unei națiuni, analizată prin cercetarea cadrelor (naturale și sociale) și a manifestărilor (economice, spirituale, etico-juridice și politico-administrative), alcătuită din unități sociale mai mici, componente ale națiunii - singura unitate socială suficientă sieși.

Examenul selectiv de personalitate în învățământul secundar și în cel universitar, pe care Dimitrie Gusti îl preconiza în 1933, nu-și avea rațiunea de a fi în bacalaureat, ci se putea înfăptui, pe lângă aplicarea unor programe minimale, alcătuite de personalități remarcabile ale învățământului și complete de programe aplicative, variate în raport cu posibilitățile aplicării, prin încadrarea populației școlare în comunități specifice fiecărei discipline de învățământ, îndrumând pe fiecare elev sau student spre ceea ce este interesat și apt și eliminându-i pe cei care nu sunt în stare de nimic, sau aproape de nimic. Universitatea nu are nimic de pierdut de pe urma acestei selecții, ci, dimpotrivă, devine "o instituție împodobită cu talente, cu oameni dornici de a lucra, și nu vânători de certificate, devenind astfel o instituție pentru creație și pentru preocupări spirituale superioare pentru știință".

Studentilor trebuie să li se transmită și cunoștințe privitoare la cultura politică, socială și economică necesară timpului și conducătorilor politici, cărora trebuie "să li se dea cultura necesară și indispensabilă unui om politic". "Timpurile - socotea Dimitrie Gusti în 1933 - sunt prea grele și prea complexe pentru ca

omul politic să rezolve problemele la ordinea zilei cu diletantism și cu suficiența semidoctului".

În vederea formării personalității sociale (a personalității creatoare sau a elitelor), de orice fel ar fi ele, este nevoie nu numai de reorganizarea școlii și de pregătirea temeinică a corpului profesoral, ci și de preocupări multiple și complexe care să facă posibilă împodobirea plenitudinară a tuturor componentelor culturii, căci cultura - zicea Dimitrie Gusti - nu este deloc un monopol de stat ("Statul nu poate crea cultura, ci numai condițiile prielnice dezvoltării și procedurii culturii"), ci ea poate fi pusă în slujba națiunii "și prin organizarea inițiativei particulare, cu ajutorul statului". "Salvarea școlii nu constă în a fabrica legi și programe, ci de a le da sens

și rodnicie prin aplicarea lor creatoare de către profesori. Destinele școlii românești sunt depuse în mâinile lor. A însușești corpul didactic cu un optimism constructiv este o mare operă".

Despre nevoia formării de elite sociale vorbește cândva și Vilfredo Pareto. "Măsura în care o națiune este condusă de elitele sociale - socotea vestitul sociolog italian - va stabili gradul și timpul în care ea își va găsi locul în rândul națiunilor civilizate ale lumii".

Istoria românilor a demonstrat că, de-a lungul ei, românii și-au găsit în rândurile lor personalitățile de care aveau nevoie și, sigur, România de mâine își va alege conducătorii de elită nu pe criterii populiste, ci pe criterii de competență. Dimitrie Gusti a fost, și în privința aceasta, un mare vizionar.

MITROPOLITUL DOSOFTEI "În țara noastră pe- ceastă vreme nu este om ca acela".

Ion Neculce

Istoria - "cartea de mărturie a veacurilor" - cum a caracterizat-o Nicolae Bălcescu - a dovedit că ortodoxia de pe teritoriile românești a dat românității, prin personalitățile ei bază, învățături moral-religioase și laice necesare felului de a fi al românilor de pretutindeni. Biserica Ortodoxă Română s-a întemeiat pe sistemul de învățături al creștinismului propovăduit de Pavel - "Apostolul Neamurilor", iar bisericile ortodoxe de pe teritoriul din Nordul Dunării, păstrând unitatea canonică, dogmatică și de cult cu Biserica Răsăriteană, creată în urma Marii Schisme de la 16 iulie 1054 între Roma și Constantinopol, s-au alăturat puterii de stat și au contribuit, prin reprezentanții lor de seamă, la creșterea conștiinței de neam și la cultivarea poporului român. Numeroase personalități bisericești ortodoxe, n-au ascuns,

după o expresie a lui Dimitrie Cantemir, folosită în alt context, "inimă de lup în piele de oaie". De la această regularitate n-a făcut excepție nici Mitropolitul Dosoftei.

Pe numele lui de mirean Dimitrie Barilă, copil al unei familii de români întoarsă din Macedonia pe la începutul secolului al XVII-lea, născut, probabil, la 26 octombrie 1624, cu studii la Lemberg, la Școala de Retorică și Poezie, călugăr la Mănăstirea Probota (1649), episcop de Huși în 1658 și de Roman în 1659, Dosoftei ajunge Mitropolit al Moldovei între 1671-1688, cu două mici întreruperi. În 1673, Dosoftei publică la Uniev, în Polonia, "Psaltirea... pre versuri tocmită", lucrând, cum spune el însuși, "cu multă trudă și vreme îndelungată, cincini ani cu foarte osârdie mare". E prima traducere românească a celebrilor Psalmi

din Vechiul Testament (8600 de versuri), având, ca predecesori, pe Jean Calvin, care a versificat doar câțiva Psalmi, pe poetul francez Clément Marot (1495-1544), care a versificat 50 de Psalmi, din care s-au inspirat traducătorii din toate țările în care a pătruns Reforma, și, cu deosebire, pe renumitul poet polonez Ian Kochanowski, a cărui operă, publicată în 1577 și retipărită în numeroase ediții (15 până în vremea lui Dosoftei), a reprezentat un imbold pentru traducere, cum menționează Nicolae Cartojan) și un "model pentru versificația lui Dosoftei". În opera tradusă de el în versuri, "Dosoftei are acea curgere mieroasă a limbii, densitatea de lichid greu a frazei, materialitatea vorbei care dau mireasma măhnirilor abstracte (...). Oricât de stângace ar fi uneori stihurile mitropolitului, nu trebuie să uităm că întâiul a încercat tot soiul de registre, versuri de câte 6, 7, 8, 10, 12, 13, 14, și 16 silabe. Este în stihuirea lui chiuirea, hilaritatea sfântă a misticilor italieni (...)" - spunea, în 1941, G. Călinescu.

Tot în 1673, Mitropolitul Dosoftei a tipărit, la Uniev, Acatistul Născătoarei de Dumnezeu, în limba română. În 1679 a tipărit la Iași, în românește Dumnezeiasca Liturghie - a doua traducere după Liturghierul, tradus de Coresi în 1570 și prima făcută de o personalitate bisericească din Moldova. Prin această traducere și prin altele - Psaltire de-njeles, în românește, în anul 1680, Moltvelnic de-njeles (1681), o altă ediție din Dumnezeiasca Liturghie și Paremiile preste an (1683), - Dosoftei a contribuit, pe urmele lui Coresi și ale altor personalități bisericești, la unificarea terminologiei românești a Bisericii Ortodoxe Române, grăbind astfel procesul de înlocuire a limbii slavone din ritualurile bisericilor ortodoxe din Țările Române și din cancelariile domnitorilor și sporind caracterul literar al limbii române. În Moltvelnic și Paremiile, el a adăugat un studiu istoriografic (Poem în 136 de versuri despre domnia Țării Moldovei, începând cu Dragoș Vodă și mergând până la Duca Vodă, care domnea pe atunci).

În 1682-1686, la Iași, Dosoftei a tradus din grecește și slavonește în românește Viața și petrecerea sfinților, în 4 volume, lucrare care "a constituit mult timp una din lecturile preferate ale vremii". El este și traducătorul dramei Erophile, scrisă de cretanul Gheorghios Hortatziș, după o piesă italiană. E prima traducere românească a unei opere din dramaturgia europeană (și universală).

Cineva a observat în poezii ale lui Tudor Arghezi și ale lui Vasile Voiculescu ecouri ale psalmilor în versuri ale distinsului mitropolit ("Fiorul celest în magma terestră"). A.D. Xenopol constata, în 1896, că dacă scrierile lui Miron Costin, Dimitrie Cantemir și Grigore Ureche i-au făcut pe români să-și iubească neamul, versurile lui Dosoftei "îi împinseră să-și iubească limba, întărind prin aceasta și mai mult iubirea neamului însuși". Nicolae Iorga, socotindu-l pe Dosoftei ca pe unul dintre citorii și făuritorii limbii literare românești, consideră că "Psaltirea... pre versuri întocmită e "în-stare ea singură a-i asigura gloria literară; și astăzi se cântă versuri dintr-însa de copiii care străbat cu steaua străzile orașelor noastre năpădite de alte datini și stăpânite de alte gusturi".

Acum, când s-au împlinit 370 de ani de la nașterea lui Dosoftei, cei care simt și gândesc românește văd în personalitatea "dulcelui mitropolit" o icoană a trecutului românesc, iar în opera lui de seamă - o "alegorie a vieții și a morții", în care omul "dialoghează de la egal la egal cu Dumnezeu", spre folosul lui și al lumii omului.

Tranziția din perspectiva intereselor naționale Percepții și abordări contradictorii

(Continuare din pag. 1)

Dacă forțele politice din componența organismelor democratice naționale sau locale sunt în mod real și rațional interesate în soluționarea anumitor probleme - iar multe dintre aceste probleme au, cum se știe, o însemnătate crucială determinantă pentru viitorul țării, pentru destinul României de mâine, pentru viitorul unei localități sau altele - atunci se pot găsi și soluții. Anii din urmă au furnizat exemple de legi adoptate care arată că alăturarea, chiar și parțială, temporară a forțelor, nu este o simplă ipoteză ori o dorință abstractă. Totuși, există exemple, încă prea numeroase, care probează că absența înțelegerii și refuzul acceptării ori asumării intereselor generale produc daune vieții social-economice a țării, a localităților, împiedică depășirea stărilor negative din cele mai diverse domenii, începând cu economia, cu producția materială, ale cărei dificultăți obiective și subiective împiedică ieșirea din impas.

Pe plan teoretic-explicativ, destul de neglijat în prezent, apare aici nevoia de recunoaștere și evaluare nedistorsionată de opțiunile politice a unuia dintre adevărurile fundamentale ale vieții social-politice și anume a relației organice dintre cunoaștere și interes, având în vedere viabilitatea observației științifice potrivit căreia "experiența cotidiană ne-a învățat că ideile servesc foarte adesea pentru a conferi acțiunilor noastre motive justificatoare în locul motivelor reale", cum se exprima un reprezentant de frunte al sociologiei cunoașterii.¹

Fără îndoială că, în condițiile actuale ale țării noastre, este o cerință de ordin practic pentru fiecare din "oratorii" social-politici ai tranziției societății românești de a examina și explora capacitatea de cooperare, fie și limitată, parțială, din perspectiva capacității de generalizare a intereselor social-economice spre a selecta în mod rațional pe cele majore, naționale, statale, care nu pot și nu trebuie să fie subordonate intereselor de grup, de partid. Într-o asemenea perspectivă, dacă ne-am referi la sfera vieții materiale, la economie, pot fi aduse în discuție o serie de aspecte esențiale privind nevoia implicării mai active a statului, a organismelor sale specializate, a guvernului ca putere executivă și parlamentului ca for suprem legislativ, în direcția deblocării și depășirii stărilor de criză, de "măcinare în gol" a resurselor. Se afirmă uneori că nu s-a constituit cadrul democratic, legislativ al unei asemenea conlucrări, că statul nu ar avea atribuții în sfera economiei. Cei în cauză uită însă ori trec deliberat sub tăcere că, spre exemplu, Constituția țării prevede în mod expres că "Statul trebuie să asigure: a) libertatea comerțului, protecția concurenței loiale, crearea cadrului favorabil pentru valorificarea tuturor factorilor de producție; b) protejarea intereselor naționale în activitatea economică, financiară și valutară; c) stimularea cercetării științifice naționale; d) exploatarea resurselor naturale, în concordanță cu interesul național; e) refacerea și ocrotirea mediului înconjurător, precum și menținerea echilibrului ecologic; f) crearea condițiilor necesare pentru creșterea calității vieții".²

Iată, așadar, obiective clare, de interes național, consfințite constituțional și aprobate prin referendum popular, dar asupra cărora structurile politice poartă încă interminabile și infructuoase discuții, unii dintre preopinienți susținând că asemenea domenii nu ar fi "treaba statului". Nu este greu de înțeles că atunci când se minimizează rolul

acestuia, legile și reglementările ce revin de drept organismelor sale alese sunt tergiversate, amânate, în dauna valorificării efective și superioare a resurselor țării.

Nu este greșit să se afirme că în rândurile clasei politice românești predomină, din păcate, înțelegerea preponderent subiectivă, însoțită de abordarea voluntaristă a problemelor cardinale ale progresului. Pericolul național al unor asemenea comportamente este evident, iar această constatare ne îndreptățește a aminti că, la timpul său, Dimitrie Gusti, ceea ce pe bună dreptate și argumenta că politica trebuie să fie "concepută ca știință a valorilor sociale ale voinței", statul îndeplinind, în concepția marelui sociolog și patriot, "o funcție socială regulativă a categoriilor economice și culturale ale unei societăți", precum și "o funcție socială organizatoare a elementelor care compun societatea". Ca și pe vremea lui Gusti, folosind chiar cuvintele sale, se poate spune că atunci "când se afirmă... că statul nu este nimic se comite o eroare tot atât de mare ca și atunci când se spune că statul este

La Universitatea "Spiru Haret"

total".³ Călea rațională se află, însă, la mijloc, în nici un caz la extreme.

1) Jurgen Habermas, *Cunoaștere și comunicare*, Editura Politică, 1983, pag. 132.

2) *Constituția României*, articolul 134.

3) Cf. Marin Nedelea, *"Istoria României. Compendiu de curente și personalități politice"*, Editura Niculescu, 1994, p. 187.

Managementul dezvoltării locale

Dezvoltarea locală despre care se vorbește în ultima vreme semnifică, în primul rând, administrația publică locală, cu structurile sale, care trebuie reformate. Această administrație trece în prezent printr-o perioadă de criză - opinie care întrunește un consens tot mai larg. Reforma așteptată se cere a fi concretizată în plan legislativ, instituțional, organizațional și al modelelor comportamentale. În locul arhitecturii instituționale vechi, caracteristice sistemului planificat centralizat, se impune o **structură nouă**, care să răspundă, să se adapteze raporturilor democratice într-o economie de piață.

Managementul local practicat astăzi în România nu poate soluționa decât un număr redus de probleme și acestea doar pe termen scurt. La conglomeratul oarecum eterogen de aspecte moștenite de la regimul dictatorial s-au adăugat altele, mai recente, care continuă confuziile, ambiguitățile și disfuncționalitățile în întregul sistem managerial al administrației publice locale.

Lipsește, după părerea noastră, un management strategic de dezvoltare a administrației publice locale, ceea ce a generat confuzii, ce pot fi agravate de unele decizii unilaterale, parțiale, de soluții care dau naștere la conflicte. Se cer **strategii de acțiune** pe baza unor informații locale cât mai complete, în măsură să stabilească obiective și priorități ale politicii de dezvoltare și mijloace mobilizabile pentru realizarea obiectivelor. Aceste strategii ar trebui însușite de către cei mai mulți "actori", ceea ce ar constitui elementul de bază al unui management al dezvoltării locale.

Un asemenea management presupune **adoptarea unei viziuni strategice asupra dezvoltării locale**. Aceasta nu semnifică o abordare conceptuală privind dezvoltarea, ci două aspecte: **cel dintâi**, opțiuni manageriale locale în legătură cu

viitorul economic al zonelor respective, stabiindu-și obiective și priorități și, **al doilea**, un cadru politic în măsură să realizeze un mecanism de evaluare a proiectelor și atribuire a resurselor potrivit priorităților pentru care au optat.

Pasul următor în constituirea unui management propriu dezvoltării locale îl constituie **înfăptuirea, constituirea cadrului instituțional**, altul decât cel care funcționează în prezent. Lipsa relațiilor manageriale între diferitele instituții publice și private împiedică realizarea acestui cadru, ceea ce constituie, concomitent, și condiție și element de sinergie în adoptarea politicilor de dezvoltare locală. Pe această cale se pot crea mecanisme noi - formale și informale - pentru a lărgi și intensifica parteneriatul între principalii "actori" locali ai dezvoltării. Între aceștia, pe primul loc ar trebui să se afle prefectul, consiliul județean și consiliile locale, primarul, camera de comerț, banca, universitatea, celelalte instituții de învățământ, managerii instituțiilor publice și ai întreprinderilor investitorilor privați și asociațiile acestora - sindicatele, organizațiile neguvernamentale etc.

În acest sens, trebuie încurajat dialogul dintre instituții și organizațiile private, aceasta fiind calea consolidării noilor structuri ale societății civile. Dezvoltarea capacității manageriale a "actorilor" locali începe cu instruirea decidenților, a specialiștilor din interiorul autorităților publice cu privire la componentele managementului participativ și, mai ales, cooperativ, a tehnicilor de învățare din practica acțiunilor concrete.

Urmează apoi acțiunile coordonate, începând cu planificarea strategică - baza abordării globale a dezvoltării locale. Total diferită de cea centralizată, acest gen de planificare implică formularea de strategii și planuri operaționale, în

scopul creșterii economice la nivel de întreprinderi, cât și de instituții. În cadrul dezvoltării locale, **planificarea strategică este partea componentă a întregii politici economice și sociale**, cuprinzând concomitent abordări elaborate la diferite nivele de luare a deciziilor; ea trebuie să țină seamă de prioritățile materiale și decizionale în concordanță cu obiectivele macroeconomice. Deci, politica regională trebuie să fie o componentă a politicii economice generale; planificarea regională poate rezulta în urma unui proces iterativ între planificarea județeană și cea locală, conducând atât către un larg consens asupra obiectivelor și proiectelor, cât și către o poziție de parteneriat în momentul implementării unui asemenea proiect.

Guvernul poate concepe și aplica programe, dar nu poate schimba singur administrația publică și nici nu-și propune să facă acest lucru. Sunt necesare colaborarea și participarea unor instituții și forțe neguvernamentale - societatea civilă, populația, cercetarea științifică, învățământul universitar -, participarea tuturor be-

neficiarilor, a serviciilor oferite de administrația publică. Numai așa se pot înfăptui cele trei mari grupe de schimbări - instituțională, de obiective și de mentalități și comportament. Toate aceste schimbări solicită un management pe măsură, dar care încă nu este elaborat cu suficientă claritate. Acest management nu se poate împrumuta, așa cum se încearcă, de la întreprindere, ci el trebuie să fie specific instituției, deci, cu un alt rol, cu alte funcții, diferite de cele ale economiei. Un asemenea management ar rezolva, în bună măsură, problematica dezvoltării locale.

Un schimb de opinii substanțial și fructuos între specialiști, manageri și oameni politici este necesar în vederea înființării, la nivel național, a unei unități de asistență tehnică în măsură a facilita transferul cunoștințelor de bază în legătura cu conceptul de dezvoltare locală economico-socială, ca și metodologia și tehnologia identificării, inițierii și implementării proiectelor locale.

■ Prof. dr. Emil MIHULEAC

OASPEȚI DIN DANEMARCA LA FUNDAȚIA "ROMÂNIA DE MÂINE"

Marți, 24 ianuarie a.c., reprezentanți ai învățământului din Danemarca - **Palle Damkjaer**, director al "Colegiului de afaceri" din Hjørring, și **Henning Buur Madsen**, director al "Colegiului de afaceri" din Kolding - au făcut o vizită prietenească la Fundația "România de Mâine". Oaspeții danezi au fost primiți de prof. dr. **Aurelian Bondrea**, președintele Fundației, și au avut întâlniri de lucru cu Consiliul de Știință a Managementului din cadrul Fundației "România de Mâine", precum și cu studenții anului I de la Facultatea de Management financiar contabil a Universității "Spiru Haret". La întâlniri au mai participat: prof. dr. **Emil Mihuleac**, președintele Consiliului de Știință a Managementului din cadrul Fundației "România de Mâine", prof. dr. **Mihai Dumitrescu**, director al Institutului Român de Management, prof. dr. **Constantin Mecu**, prorector al Universității "Spiru Haret", prof. dr. **Constantin Vlad**, prof. dr. **Ioan Petrescu**, alte cadre universitare, cercetători științifici.

Oaspeții au prezentat structura învățământului, sistemul managerial, în genere, și cel al colegiilor de afaceri, în special, din Danemarca (în total 57, toate de stat), conținutul pregătirii studenților în aceste instituții, disciplinele de curs, perspectivele absolvenților, valoarea diplomelor, legătura colegiilor cu practica economică ș.a. La rândul lor, gazdele au înfățișat scopurile, structura și organizarea Fundației "România de Mâine" și a instituțiilor sale componente, caracteristicile învățământului și cercetării științifice la Universitatea "Spiru Haret", dezbaterile publice și activitatea culturală din cadrul Fundației. Au fost discutate și aspecte ale cooperării între Fundația "România de Mâine", Universitatea "Spiru Haret" și colegiile de învățământ reprezentate de oaspeții, exprimându-se, de ambele părți, dorința de a extinde și dezvolta această cooperare.

Prof. dr. **Aurelian Bondrea**, în numele conducerii Fundației, a mulțumit oaspeților pentru interesul manifestat de aceștia față de Fundație și de Universitate, apreciind vizita lor drept un bun început al colaborării între instituțiile de învățământ respective și exprimându-și speranța că această vizită va fi urmată, în viitor, de altele, în care să se discute rezultatele obținute în dezvoltarea relațiilor de colaborare reciprocă.

CRONICA IDEILOR

Identitatea europeană și identitatea națională

Prof. dr. Alexandru BOBOC,
membru corespondent al Academiei Române

De o cu totul altă tonalitate decât a celor prezentate în numărul 77 din 16 ianuarie 1995 al revistei "Opinia națională" sunt marcate studiile publicate sub genericul **Moștenirea spirituală a Europei**. Îndepărtarea și pierderea se transformă astfel într-o modalitate fenomenologică (prin perspectiva situației sub specia semnificației și valorii) de "apropiere" și redobândire. Căci "spiritul" este nemuritor și ne situează dincolo de tumultul istoriei și al pierderilor iremediabile! Acesta ar fi, mi se pare, gândul ce animă studiile sub titlul **Das geistige Erbe Europas**. În acest sens, în jurul celebrului **Instituto Italiano per gli Studi Filosofici** din Napoli se realizează o colaborare ce aduce laolaltă instituții de cultură și contribuții de referință ale unor personalități reprezentative pentru gândirea veacului nostru. De fapt, coperta volumului care, simbolic, reproduce celebrul tablou "Răpirea Europei" (1495) al lui A. Dürer, aduce și constatarea unei stări de fapt și precizarea intenției seriei "Biblioteca Europei" (în care volumul de față este al 5-lea): "În ultimele decenii ale secolului, culturile naționale sunt chemate să caute și să găsească, într-un orizont european comun, noi forme de dialog și colaborare creatoare"; de aici și mărturisirea că **Instituto Italiano** intenționează să sprijine "dialogul foarte vechi și foarte nou al marii tradiții europene".

Preocupată de înțelegerea unității dintre "moștenirea spirituală a Europei" și "procesul de construire a unui viitor unitar al Europei", autorii (de diferite formațiuni și orientări) abordează o bogată gamă tematică. Astfel, după "Un apel pentru filosofie", adresat "tuturor parlamentelor și guvernelor lumii", urmează un "Cuvânt înainte" (M. Buhr, Berlin) și o "Introducere" cu titlul: "Nu e posibil să faci binele dacă nu știi ce este binele" (A. Gargano, Napoli), apoi o amplă abordare a temelor: Europa - origine - prezent - viitor; identitate europeană; tradiții europene și valori; drepturi ale omului și omeniire; știința ca moștenire europeană; critica și autocritica Europei. Această diversitate tematică urmărește să aducă laolaltă, în procesul de unificare europeană, tradițiile spirituale occidentale, multitudinea moștenirii spirituale apusene. Se are în vedere faptul că Europa, aflată în devenire, poate să fie numai una a omului european și a popoarelor, numai astfel având șansa unui viitor.

De aici și schița problematicii unei "duble" identități, și anume: cea condiționată istoricește, **națională** și cea **europeană** a viitorului, "care nu poate fi însă desprinsă de cea națională". În principal, spune M. Buhr, sunt puse aici "probleme ale diferitelor mentalități", în atenție aflându-se "configurația cetățeanului european", un deziderat al unui prezent "orientat spre viitor". Aceasta însă - precizează W. Kluxen (din Bonn), celebru medievalist, istoric al filoso-

fiei - ținând seama de faptul că "nu putem gândi Europa fără conținuturile culturale ce s-au structurat istoricește, iar efortul pentru unitatea sa nu e răsplătit decât dacă ne reușește totodată strângerea laolaltă a acestora. Nu ne poate nimic împiedica să avem viitorul ca «al nostru», dar aceasta înseamnă să-l vedem prin originile noastre".

Volumul menționat oferă o contribuție de fond la abordarea nouă, obiectivă, a tradiției gândirii europene, punând în lumină ideile de toleranță și colaborare în spiritul înțelegerii unității dintre universal și național în cultură. Căci ceea ce se vrea nu este o încercare de europocentrare forțată, ci, realmente, o căutare a elementelor de unitate, sub genericul "Europa", într-o mare diversitate.

În acest sens este dezbătută, de pildă, problematica identității europene. "Universalismul raționalității conceptuale - se precizează în volum - este un indicio esențial al tradiției Europei, care duce, totodată, în afară, dincolo de Europa, către o «semnificație universală»... Ideile universaliste oferă cadrele și vehiculul pentru o comunicare largă, cuprinzătoare a diferitelor popoare și culturi, comunicare ce lasă libere totodată trăsăturile particulare și le confirmă valoarea". Unitatea ce se caută este una, în esență, culturală: "După ce politica economică europeană nu a putut nicicum să facă din locuitorii Europei cetățeni europeni - scrie un alt autor - reactualizarea identității culturale a Europei e menită să trezească simțul cetățenesc al europenilor".

Oricum, se desfășoară o amplă pledoarie pentru o "Europă a spiritului și a spiritelor", pentru diversitate și, mai ales, pentru unitate cu tradiția greco-romană și creștină, din care s-a născut însăși ideea de "Europa". Pentru "noua" identitate a Europei, moștenirea filosofică îndeplinește, de aceea, un rol extrem de important. Prin aceasta se înțelege mai exact unitatea cu tradiția: "Căci nu e vorba de-acum de o nouă filosofie, ci de aceea care există deja, și anume ca și conținut al fiecărei idei filosofice ce marchează istoricește cultura europeană, astfel încât pentru aceasta și putem să vrem «noua» Europă".

Este vorba de o înțelegere a conviețuirii în unitate, în realizarea căreia tradiția este un dascăl de excepție. Căci trebuie să ne întrebăm, împreună cu autorii R. Otto și Gadamer: "Există în genere altceva, ce nu este altul, al nostru? În orice caz, nici un altul care să nu fie și el om". De aici implicații teoretice și practice majore pentru comportamentul în viitor: "A trăi împreună cu altul, ca altul al altuia - se arată în lucrare - valorează ca sarcină umană de bază atât în mic, cât și în mare... Este aici un fel de preferință a Europei, anume să poată să învețe și să trebuiască să învețe să trăiască laolaltă cu alții, chiar dacă acești alții sunt altfel".

Din sumara relatare a unora dintre ideile de bază ale volumului de față reiese, credem, interesul sporit ce-l poartă intelectualitatea europeană (de diverse orientări și credințe) conviețuirii și comunicării într-o lume care trebuie să învețe să trăiască valoric, în dimensiunile umanității culturii europene.

Nu putem să nu remarcăm însă că genericul "Moștenirea spirituală a Europei", precum și pledoaria pentru unitatea cu tradiția, realizată pe

fondul unei impresionante diversități (adusă prin istoria națiunilor moderne și a culturilor naționale), s-ar fi configurat într-o imagine mai complexă (și mai completă!) dacă se manifesta un mai sporit interes pentru tradiția Europei de Răsărit. Fără prea largi dezvoltări, ar fi de menționat că tocmai prin intermediul acesteia a avut loc întâlnirea cu civilizațiile Orientului și pe terenul ei s-a produs emanciparea dintr-un sincretism spiritual-cultural sui generis și a început

să fie... "Europa!"

Dincolo de aceasta - și cu recunoașterea că nici cercetarea noastră din spațiul răsăritean nu este încă prea mult angajată în relevarea contribuției acestui spațiu la "moștenirea spirituală a Europei" - rămâne însă îndemnul la cunoașterea unei astfel de "experiențe a gândirii", prin care se caută temeiurile unității de fond a "lumii europene", identitatea ei și valorile ce o structurează.

Pictură autentică, încărcată de poezie

Întâlnirea cu o reprezentativă și cuprinzătoare parte a operei talentatului artist plastic **Traian Brădean** este, incontestabil, un eveniment pentru mintea și inima vizitatorului care are bucuria estetică de a lua contact cu o pictură autentică, încărcată de poezie.

De nenumărate ori, de la Horațius încoace, poetul care a cerut Poeziei să fie ca Pictura: **Ut pictura poesis**, ecuația aceasta valorică n-a mai fost răsturnată, nici chiar atunci când simbolistii i-au pretins Poeziei să fie ca Muzica. Asta, poate și pentru că Poezia e prezentă în toate valorile artelor adevărate.

Vizitând încântătoare expoziție a maestrului **Traian Brădean**, deschisă la Galeriile "Louis Calderon", simți nevoia să exclami: Pictura lui e ca Poezia! E poezie pură, curată, elevată, în sfârșit, viață revărsată în linii de o suplețe și eleganță copleșitoare care dau contururi distincte ființelor vii, atât de expresive florilor, care par a rosti suflul omului și arborilor singuratici ce respiră atâta sensibilitate și sfâșietoare melancolie - amintind parcă de Gorunul de la margine de codru al lui Lucian Blaga, viață revărsată în culori care îmbracă natura, omul, de la copil la bătrân, și suflul românesc în haina eternității artei adevărate.

Imaginile acestei lumi, **Traian Brădean** le-a dus cu expozițiile sale în largul zărilor spirituale, de la Lisabona, Praga, Leipzig, Roma, Viena la Moscova, Cairo, până la Ciudad de Mexico și Beijing.

Cu ajutorul liniilor însuflețite prin care trece fiorul vieții, ca sângele prin artere cu ajutorul culorilor, pictorul izbutește să-i dea receptorului artei sale senzația

că îi relevă spiritul materiei și îi descoperă "o veche și statonică lume românească", întrucât sub pana și penelul său o țară cu peisajul și oamenii ei devine Artă. O artă în care ne surprind varietatea formelor și structurilor materiei, varietatea temelor, bogăția culorilor și a tipologiilor umane, de la bătrânul lucrător care se oprește din muncă pentru a se întreține, simbolic, cu un copil, până la acele siluete de femei tinere ce amintesc noblețea țărănilor și ne duc gândul la domnițele din palatele feudale, învăluite în legendă și poveste, ca într-o ceață de tulburătoare amintiri. Brădean se afirmă ca un excelent portretist.

Cel ce intră în sălile cu picturile lui **Brădean** se desprinde cu greu ca să plece. Nu-ți vine să pleci din lumea liniștită, senină și prietenoasă, creată de **Traian Brădean**, în care totul e atât de românesc și de autentic. Pulsează în lumea aceasta amintiri din anii copilăriei de la țară, visuri și năzuinți, melancolii și nostalgii ce vorbesc prin sugestivul limbaj al culorilor care sunt numai ale lui, dar vorbesc pe limba fiecăruia, colaborând fructuos cu fondul aperceptiv al vizitatorului. Astfel, Pictura lui **Traian Brădean** te determină, într-o mare măsură, să te descoperi și să te cunoști pe tine, să te legi mai firesc de ființa, natura și lumea românească. Ce i s-ar putea, oare, cere mai mult unei opere de artă? Nimic decât să aibă norocul să fie văzută de cât mai multă lume.

■ Ion Dodu BĂLAN

REVISTA

OPINIA
națională

TIPOGRAFIA **FED**

TEHNOREDACTARE COMPUTERIZATĂ:
Camelia BOSTAN

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: București, Palatul Sporturilor și Culturii, Parcul Tineretului, Sector 4. Telefon: 330.68.45

Costul unui abonament trimestrial este de 3 000 lei. Plata abonamentelor se face prin mandat postal sau dispoziție de plată pe adresa: Fundația "România de Măine", Palatul Sporturilor și Culturii, Parcul Tineretului, Sectorul 4, București, Cont 451.00.972 - B.C.R. - S.M.B.. Abonamente se pot face și prin oficiile poștale din întreaga țară.

Revista "OPINIA NAȚIONALĂ" se află înscrisă în Catalogul de presă "RODIPET" la poziția 2111.

Cititorii din străinătate se pot abona prin "RODIPET" S.A. - P.O. BOX 33-57, Fax 0040-1-3129432 sau 3129433, telex 11995 - Piața Presei Libere nr.1, Sect.1, București - România.